

SLOVENSKE LJUDSKE PESMI

REBEKA KUNEJ

SLOVENSKE LJUDSKE PESMI. 5. knjiga:
pripovedne pesmi. Ur. Marjetka Golež
Kaučič et al. Ljubljana: Založba ZRC in
Slovenska matica, 2007.

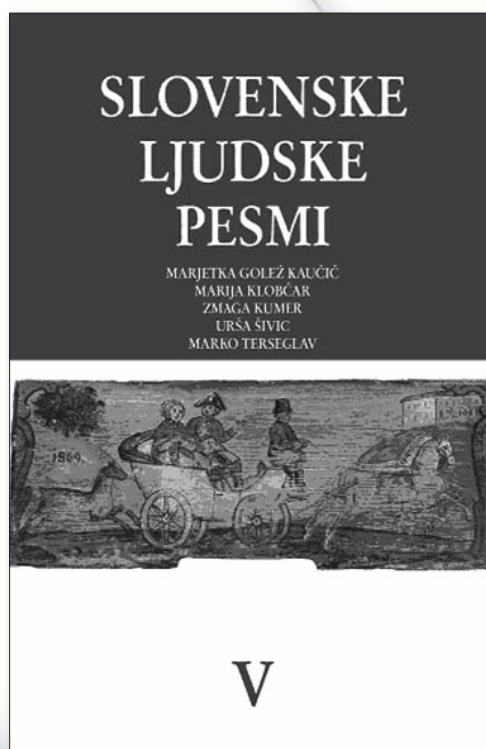
Po devetih letih premora Glasbenonarodopisni inštitut ZRC SAZU (GNI ZRC SAZU) nadaljuje izdajo korpusa Slovenske ljudske pesmi, ki je bralcem Folklornika gotovo znan. V peti knjigi, izšla je novembra 2007, so objavljane družinske pripovedne pesmi.

Načelo korpusa Slovenske ljudske pesmi (SLP) je znanstvenokritična izdaja vseh do danes znanih pesmi z njihovimi napevi. Pri objavi so glavne enote tipi pesmi. Osnovo klasifikacije tipov je zasnoval že Karel Štrekelj z izdajo snopičev Slovenskih narodnih pesmi pred več kot sto leti, vendar je klasifikacija na podlagi bistveno obsežnejšega gradiva v SLP deloma posodobljena. Tako so v knjigi objavljene vse variante določenega tipa pesmi. V peti knjigi sega najstarejši zapis pesmi v leto 1819, najmlajši pa v leto 1998, ko je izšla četrta knjiga in se je začelo delo za peto. Pograšamo redakcijo, ki bi vključila najnovejše zapise in knjigo naredila resnično aktualno, saj je skoraj nemogoče, da v zadnjih devetih letih vsaj arhiv GNI ZRC SAZU ni pridobil nobene ustrezne pesmi za

peto knjigo. Delno so opravičilo velike težave s financiranjem in z založbo. S peto knjigo se namreč Slovenska matica poslavlja od korpusa in ga prevzema Založba ZRC.

Peta knjiga je najboljšežnejša doslej, saj obsega 955 strani. V njej najdemo več kot 850 zapisov ljudskih pesmi. Vsak zapis pesmi oz. varianta je opremljena z nekaterimi bistvenimi podatki: o kraju, od koder pesem izvira, o pevcu in zapisovalcu/snemalcu ter o času zapisa. Na koncu vsake pesmi je napisan tudi vir, če gre za zvočni posnetek, so navedeni še podatki o avtorjih transkripcije melodije in teksta. Na koncu slehernega tipa pesmi so dodane splošne opombe, nanašajoče se na določen tip pesmi, ter domača in tuja literatura. Tako kot v vseh knjigah SLP je tudi v peti gradivo razvrščeno po tekstnem vidiku (po tipih) in variante tipa pesmi si praviloma sledijo od najstarejše do najmlajše. Za uravnoveženost obravnave melodije in besedila so v predhodnicah peti knjigi skrbela tri kazala po melodijah, ki so v peti žal izpuščena; deloma jih nadomeščajo komentarji ob koncu vsakega tipa. Škoda, da v uvodnem sinteznem pregledu umanjka uvid v melodično podobo objavljenih pesmi, ki bi mogel biti enakovreden uvodnemu tekstološkemu pregledu objavljenega gradiva.

Knjiga prinaša skupaj 54 tipov in podtipov pripovednih pesmi o družinskih usodah in konfliktih oz. več kot 800 različnih zapisov pesmi. Tematika posameznega tipa pripovedne pesmi je razvidna že iz naslova tipa. A bralca naj opozorimo, da se npr. pod tipom Nezvesta gospa s tremi stražarji/B skriva 62 primerov zapisov pesmi vsem dobro znane Tam dol na ravnem polju, pesem o Lepi Vidi pa se uvršča v tip Zvijajna ugrabitev mlade matere. Pesem tipa Nevesta detomorilka je v knjigi zastopana z največjim številom zapisanih variant, in sicer s 188. V knjigi so objavljeni naslednji tipi družinskih balad (v oklepaju je navedeno še število njihovih variant): Oče določa usodo hčere (5), Odklonitev poroke (1), Smrt neveste pred poroko (28), Tašči se izjalovi umor snahe (5), Smrt ženina pred poroko (8), Zvijajna ugrabitev mlade matere (11), Ugrabljena žena ne sme domov (2), Prisilno daleč omožena (3), Smrt daleč omožene (7), Z roparjem omožena (23), Smrt matere na porodu (2), Porod v grobu (3), Vdovec na ženinem grobu (151), Treh hčera nagla smrt (9), Žalostna usoda treh sinov (34), Smrt rejenke (2), Mačeha in sirota (110), Mrtva mati zagrozi mačehi (3), Mati z groba tolaži siroto (1), Zapuščene sirote (6), Nezvesta žena pobegne možu (3), Mož kaznuje nezvesto ženo (5), Prešuštnik in ljubica kaznovana (3), Smrt prešuštnika (3), Nezvesta gospa s tremi stražarji (67), Nezvesta žena pomaga ljubimcu pobegniti (1), Žena da umoriti možovo ljubico (1), Žena umori otroka moževe ljubice (7), Žena zastrupi možovo ljubico (1), Sestra zastrupi sestro (6), Brat umori sestro (9), Pastorek umori očima (5), Pastorek umori mačeho (2), Sin na tastovo pobudo umori mater (1), Oče umori sinova (22), Brat in sestra se najmeta (21), Brat in sestra ubežita iz ujetništva (2), Žena reši moža iz ujetništva (2), Žena noče z možem na pot (2), Mož se vrne na ženino svatbo (7), Kaznjenc odkloni vrnitev k družini (2), Sinovi zavržejo mater (4), Nevesta detomorilka (188), Obsojena detomorilka (80).

Kot dodatek so objavljene še srbske in hrvaške pesmi na slovenskem ozemlju, in sicer je predstavljenih 23 tipov družinskih pripovedni pesmi, z eno do največ štirimi različicami.

Ker folklorniki po večini niso tudi folkloristi, jim bodo koristila številna kazala. Kazalo pesmi po prvem verzu, po kraju in pokrajinah, kazalo zapisovalcev, pevcev in pevk, pesmi po metro-ritmičnih tipih in po kitični strukturi besedila, podrobno kazalo pesemskih tipov in variant. Dodan je še pregled objavljenih pesmi pri Štreklju in njihova uvrstitev v knjigi. Objavljenih je tudi 10 barvnih zemljevidov razširjenosti izbranih pesmi po slovenskem etničnem ozemlju. Dobrodošla novost je objava notnega gradiva v neredigirani obliki ter dialektološke analize izbranih tipov pesmi. V primerjavi s prvimi štirimi knjigami se je povečal delež besedila v tujem jeziku. V angleščini so objavljeni obširni povzetki tipov pesmi in komentarjev ter osem prevodov besedil značilnih variant osmih tipov pesmi.

Preden bo izdan celoten korpus, bo glede na dosedanji ritem izhajanja preteklo še kar nekaj vode. Do takrat bodo folklorniki primorani uporabljati Štrekljeve Slovenske narodne pesmi za celostni vpogled v slovensko ljudsko pesemsko dediščino. Vendar naj to ne bo izgovor, da si ljubitelji slovenske ljudske pesmi sproti ne pridobijo tudi posameznih knjig izhajajočega korpusa Slovenske ljudske pesmi.

SLOVENSKE LJUDSKE PESMI V (zvočni posnetek). Družinske pripovedne pesmi. Ur. Drago Kunej. Ljubljana: Založba ZRC. (Iz arhiva Glasbenonarodopisnega inštituta.)

Zvočno dopolnilo 5. knjige korpusa Slovenske ljudske pesmi je zgoščenska z enakim naslovom. Pravzaprav gre za povsem samostojno publikacijo, ki objavlja več kot dobro uro posnetkov, hranjenih v bogatem zvočnem arhivu izdajatelja zgoščenske. Čeprav knjiga predstavlja čez 50 tipov pripovednih pesmi o družinskih usodah, je na zgoščenci le 21 tipov z 22 zvočnimi primeri. Podana je zvočna podoba izbranih primerov vseh tistih tipov, za katere obstajajo zvočni posnetki. Pri tem je izbor posnetkov narekovala želja predstaviti pestrost ljudskopesemskega izročila. Zato moremo slišati večglasje in enoglasje, petje žensk, moških, otrok, prisluhnemo lahko različnim in posebnim načinom petja, raznolikim melodijam, posebnostim v besedilih, petju z različnih delov slovenskega etničnega ozemlja. Dejstvo, da jedro zvočne zbirke inštituta predstavljajo terenski posnetki, ki so jih sodelavci inštituta naredili v šestdesetih in sedemdesetih letih 20. stoletja, se odraža tudi na zgoščenci. Vsi objavljeni posnetki so namreč nastali med letoma 1960 in 1984, zvočni primeri pa so bili posneti na terenu, praviloma na pobudo raziskovalcev. Kot kriterij pri objavi je veljala tudi tehnična ustreznost posnetkov oz. je ta slabša v prid dokumentarnosti in neprecenljivosti posnetka.

Enako pomembna kot sam nosilec zvoka – plošček je priložena knjižica, ki je popolnoma dvojezična (sloven-

sko-angleška). Knjižica more predstavljati samostojno publikacijo, ki vsebuje zgoščeno spremno besedo, povzeto po knjižni. V nadaljevanju so ob vsaki pesmi poleg osnovnih podatkov o pevcu/-ih, kraju in času posnetka še tipska opredelitev pripovedne pesmi in mesto, kjer je pesem objavljena v knjižni izdaji ter komentar. Komentarji k posamezni pesmi se praviloma nanašajo na tekstološki, manj na muzikološki vidik pesmi in so prirejani glede na posamezne zvočne primere. Z njimi avtorji mnogokrat pojasnjujejo tudi okoliščine nastanka pesmi ali razlog za uvrstitev pesmi na zgoščenko.

Lično oblikovanje ovitkov knjige in zgoščenske nakazuje na njuno sorodnost in povezavo. Vendar mala sestra velikega korpusa SLP kljub majhnosti formata prinaša veliko. Zato more povsem suvereno in brez vsake slabe vesti stati sama na knjižni polici ali še raje na polici najbližji vašemu predvajalniku zgoščenk. Tisti, ki jim zvočnost pesmi pomeni več kot njen zapis na papirju, se bodo v tem primeru strinjali s sloganom "Manj je več".

